

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ

УДК 373.3/.5.214.18:796.011.3](498)

*ТЕТЯНА ДОРОНІНА, докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри педагогіки, Криворізький державний педагогічний університет, Україна
ORCID 0000-0002-3990-7959*

*ТЕТЯНА ЗАВГОРОДНЯ, докторка педагогічних наук, професорка кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна
ORCID 0000-0001-9097-5714*

*ТЕТЯНА ЛЯСОТА, кандидатка наук з фізичного виховання і спорту, доцентка кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна
ORCID 0000-0002-2147-2280*

*НАТАЛІЯ ГНЕСЬ, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна
ORCID 0000-0002-2147-2280*

РОЛЬ ЮНЕСКО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

TETIANA DORONINA, Professor of pedagogy, Professor Department of Pedagogy, Kryvyi Rih State Pedagogical University, Ukraine

TETIANA ZAVGORODNIA, Professor of pedagogy, Professor B. Stuparyk Department of Pedagogy and Educational management Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine

TETIANA LIASOTA, PhD (pedagogics), Assoc. Prof., department of the oryand methodology of Physical Education and sport, Yuriy Fedkovych, Chernsvtsi National University, Ukraine

NATALIIA HNES, PhD (pedagogics), Assoc. Prof., department of the oryand methodology of Physical Education and sport, Yuriy Fedkovych, Chernsvtsi National University, Ukraine

THE ROLE OF UNESCO IN THE FORMATION OF THE MODERN CONCEPT OF PHYSICAL EDUCATION OF THE YOUNG GENERATION OF THE XXI CENTURY

У статті проаналізовано роль ЮНЕСКО у формуванні сучасної концепції здорового молодого покоління. Автори визначили, що проблеми рівня викладання фізич-

ного виховання і спорту в закладах освіти, визначення важливості занять населенням, зокрема, дітей та молоді фізичною активністю і спортом, моніторинг якості освітніх послуг у закладах освіти

та перспективи вирішення проблем у регіонах світу знаходять системну увагу зі сторони ЮНЕСКО. Наголошено, що саме координація розвитку фізичного виховання та спорту для прогресу людства

стала метою Міжнародної хартії фізичного виховання і спорту, у якій проголошено право кожної особи на доступ до фізичного виховання та спорту. Акцентується, що в розвитку фізичної культури та спорту, що реалізується у прийнятті відповідних нормативно-правових актів, забезпеченні матеріальної підтримки, а також використанні інших засобів заохочення і стимулювання, згідно з положеннями хартії, повинні бути зацікавлені як державні органи всіх рівнів, так і неурядові організації. Зроблено висновки, що основними документами організації є опитування щодо якісних і кількісних показників освітніх послуг сфери фізичного виховання та спорту, визначення проблем і шляхів їх вирішення, зокрема, заснування тематичних проєктів.

Ключові слова: діти і молодь, опитування, проєкти, спорт, фізичне виховання, ЮНЕСКО.

Summary. The article analyzes the role of UNESCO in shaping the modern concept of a healthy young generation. The authors identified that the problems of the level of teaching physical education and sports in educational institutions, determining the importance of public activities, including children and youth, physical activity and sports, monitoring the quality of educational services in educational institutions and prospects for solving problems in the world are systematically addressed by UNESCO. It is the coordination of the development of physical education and sports for the progress of mankind that has become the goal of the International Charter of Physical Education and Sports, which proclaims the right of every person to access physical education and sports necessary for personal development. Both public authorities and non-governmental organizations should be interested in the development of physical culture and sports, which is implemented in the adoption of relevant regulations, provision of material support, as well as the use

of other means of encouragement and incentives, in accordance with the provisions of the charter. It is concluded that the main documents of the organization are a survey on qualitative and quantitative indicators of educational services in the field of physical education and sports, identifying problems and ways to solve them, including the establishment of thematic projects.

Key words: children and youth, surveys, projects, sports, physical education, UNESCO.

Мета: проаналізувати роль ЮНЕСКО у формуванні сучасної концепції здорового молодого покоління.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Війна в Україні сконцентрувала увагу на вивченні питання нормативно-правового забезпечення фізичного виховання різних країн світу у контексті міжнародного права, ролі громадських організацій світового масштабу. Вивчення досвіду діяльності в даному напрямі ВООЗ (Всесвітньої організації охорони здоров'я), МОК (Міжнародного олімпійського комітету), ЮНЕСКО (Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури) представлено низкою праць педагогів, фахівців галузі та іншими.

Аналіз досліджень і публікацій. Зокрема, актуальність стратегічного планування розвитку фізичного виховання і фізичної активності дітей та молоді, міжнародні ініціативи цих організацій розглядали Н. Гнесь, А. Молдован, Ю. Циба, О. Цибанюк (*Гнесь, Цибанюк, Циба & Молдован, 2022*): нормативно-правове забезпечення системи фізичного виховання учнів європейських країн міжвоєнного періоду аналізувала Т. Дороніна (*Дороніна, 2021*); аспекти програмового забезпечення фізичного виховання учнів європейських країн, зокрема Румунії ХХІ ст., окреслили О. Цибанюк, Ю. Мосейчук (*Тsybanyuk, Moseychuk, 2019*) тощо.

У дослідженні Н. Камінської,

А. Палюх розкриті міжнародно-правові стандарти у сфері фізичної культури та спорту, виокремлено шляхи їх імплементації у національне законодавство України (*Камінська, Палюх, 2018*).

Виклад основного матеріалу дослідження. Фізичне виховання – органічна складова системи освіти дітей, підлітків, юнаків, що сприяє формуванню всебічно духовно і фізично розвиненої людини, забезпечує безпеку її життєдіяльності. Одним з основних напрямів діяльності Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) визначений розвиток молодого покоління, зокрема, його фізичне виховання і заняття спортом, які, у свою чергу, спрямовані на об'єднання молоді в дусі взаємоповаги, взаєморозуміння, дружби, солідарності і чесної гри без будь-якої дискримінації за расовими, релігійними або політичними мотивами (*Мудрик, 2009*).

Серед головних пріоритетів діяльності організації – освіта, природничі, соціальні та гуманітарні науки, культура, комунікація та інформація тощо; потреба у створенні та реалізації ряду довгострокових широкомасштабних міжнародних програм і проєктів у таких галузях, як океанографія, екологія, гідрологія, відновлювані джерела енергії, геологічна кореляція, науково-технічна інформація, інформатика, комунікація, біоетика, управління соціальними перетвореннями, повернення культурних цінностей, збереження всесвітньої культурної і природної спадщини, професійно-технічна освіта, освіта для ХХІ століття тощо.

Системну увагу зі сторони ЮНЕСКО знаходять такі проблеми, як: рівень викладання фізичного виховання і спорту в закладах освіти, визначення важливості занять населення, а надто дітей та молоді фізичною активністю і спортом, моніторинг якості освітніх послуг у закладах освіти, перспективи вирішення проблем у регіонах світу.

Саме координація розвитку фізичного виховання та спорту для прогресу людства стала метою Міжнародної хартії фізичного виховання і спорту, у якій проголошено право кожної особи на доступ до фізичного виховання та спорту, необхідних для її розвитку. У розвитку фізичної культури та спорту, що реалізується у прийнятті відповідних нормативно-правових актів, забезпеченні матеріальної підтримки, а також використанні інших засобів заохочення і стимулювання, згідно з положеннями хартії, повинні бути зацікавлені як державні органи всіх рівнів, так і неурядові організації (*UNESCO Seminar on Quality, 2005*).

Завданням "Всесвітнього опитування щодо шкільного фізичного виховання" за 2013 рік, здійсненого ЮНЕСКО-NWCPEA (Асоціація фізичного виховання північно-західних країн), стало визначення реальних даних щодо розподілу часу навчальних програм фізичного виховання та їх зміст (цілі і теми, напрями діяльності, актуальність уведення певних видів фізичної активності, якість); моніторинг якості фізичного виховання у школах країн світу; кадрове та матеріально-технічне забезпечення навчального процесу; шляхи партнерства в галузі, зокрема, співпраця закладу освіти та організацій, що реалізують заняття спортом поза школою, приклади найкращих практичних рішень у світовому шкільному фізичному вихованні. Рапорт засвідчив, що у 97% країн світу існують законодавчі вимоги до фізичного вихо-

вання як хлопців, так і дівчат (принаймні, у певному віці, або на етапі обов'язкового шкільного навчання). У 98,7% країн у початковій школі фізичне виховання визнано обов'язковим; у двох державах фізичне виховання не організоване в початковій та у 18% – у середній школах (*UNESCO-NWCPEA: world-widesurvey of school physical education; final report*).

Згідно з рапортом лише у 79% країнах світу навчальні програми з фізичного виховання офіційно затверджуються, причому високий відсоток – у 96% країнах Латинської Америки, 94% європейських та 93% країнах середнього Сходу протиставлений 0% у Північній Америці та 22% в Океанії. Документ засвідчив зростання кількості офіційно визнаних національних навчальних програм у всіх регіонах, крім Північної Америки та Океанії (показники за 2007 та 2013 рр.) (*дивись таблицю 1.1*).

У випадку з Північною Америкою дані за 2013 р. представляють показники лише Канади та США, де автономія освіти передана відповідно провінційному і штатному рівням. Низький рівень забезпечення навчальними програмами державного зразка в Австралії у 2013 р. пояснювався тогочасними освітніми реформами, зокрема, розробкою нової редакції програм з фізичного виховання (*UNESCO-NWCPEA: World-wide Survey of School Physical Education – Final Report, 2013*).

Аналіз даних, представлених у таблиці, дозволяє зробити висно-

вок про зростання кількості державних навчальних програм з фізичного виховання у школах країн світу порівняно з 2007 роком.

Так, в Азії та на Середньому Сході за шість років цей показник збільшився майже в три рази, на 50% – в Африці, досяг майже 96 у Латинській Америці, і в Європі залишається стабільно високим (зріс на 5%), що дозволяє визначити сплеск державної зацікавленості у якості фізичного виховання учнів у цих регіонах. Нуль навпроти Північної Америки свідчить про відсутність інформації внаслідок регіональної автономії освіти.

Автори звіту довели наявність "прірви" між закликами офіційної політики влади і положеннями нормативних актів та фактичною реальністю у сфері результативного фізичного виховання дітей та молоді; визначені загальні фактори: передача відповідальності за виконання навчальних програм унаслідок певної автономії; перерозподіл часу на фізичне виховання на інші предмети; зниження статусу шкільної фізичної культури загалом і негативне ставлення до фізичного виховання, зокрема педагогів; фінансові обмеження та перенаправлення ресурсів в інші галузі; відсутність або неадекватне забезпечення фізкультурно-спортивними спорудами, обладнанням і навчальними ресурсами; брак кваліфікованих кадрів або недоліки у якості їх підготовки тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, засвідчуємо, що вагомими міжнародними організаціями – ВООЗ, ЮНЕСКО та іншими, що розвивають світовий олімпійський рух – МОК, беруть активну участь у формуванні сучасної концепції фізичного виховання молодого покоління XXI ст. Основною формою такої діяльності називаємо дослідження актуального стану фізичного виховання і розвитку спорту у країнах світу – їх якісні і кількісні показники методами опитування, анкетування, аналітики. А загальна риса цих документів – пошуки

Таблиця 1.1

Кількісний показник державних навчальних програм з фізичного виховання учнів (у%)

Регіон	2007 р.	2013 р.
Африка	60	89
Азія	33	90
Європа	89	94
Латинська Америка	67	96
Середній Схід	33	93
Північна Америка	33	0
Океанія	Дані відсутні	22

актуальних шляхів формування потреби займатись спортом усього населення світу.

Перспективним напрямком для подальших досліджень вважаємо аналіз світової стратегії активізації фізичної активності населення, зокрема дітей та молоді, обґрунтування та реалізацію власної, української дотичної програми.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Дороніна, Т. О. (2021). Особливості формування системи фізичного виховання учнів європейських країн міжвоєнного періоду: нормативно-правове забезпечення. *Conferenza scientifica e pratica internazionale*. (Bologna, May, 14). Bologna-Vinnitsia, 2, 72–73.

Камінська, Н. В., Палюх, А. Я. (2018). Міжнародно-правові стандарти у сфері фізичної культури та спорту і їх імплементація у національне законодавство України. *Право.ua*, 3, 10–13.

Мудрик, В. І. (2009). Формування у студентів розуміння гуманістичних ідей у сфері фізичного виховання. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*, 13, 509–517.

Цибанюк, О., Мосейчук, Ю. (2020). Енциклопедія фізичного виховання й спорту в Румунії –

носії ідей фізичного виховання та спорту. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*, 1 (49), 44–49.

UNESCO-NWCPEA: world-widesurveyofschoolphysicaleducation; final report. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/265250705>

UNESCO-NWCPEA: World-wide Survey of School Physical Education – Final Report, 2013, 114–115.

UNESCO Seminar on Quality of Physical Education and Sport, final report. Porto Novo. (Republic of Benin, 16–19, May, 2005). Retrieved from [unesdoc.unesco.org/images/.../140825e.pdf](https://unesdoc.unesco.org/images/0000/0014/140825e.pdf)

REFERENCES

Doronina, T. O. (2021). Features of the formation of the system of physical education of students of European countries in the interwar period: regulatory and legal support. (Bologna, May, 14). Bologna-Vinnitsia: Associazione Italiana di Storia Urbana & Piattaforma scientifica europea, 2, 72–73. [in Ukrainian].

Kaminska, N. V., Palyukh, A. Ya. (2018). International legal standards in the field of physical culture and sports and their implementation in the national legislation of Ukraine.

Right.ua, 3, 10–13. [in Ukrainian].

Mudryk, V. I. (2009). Formation of students' understanding of humanistic ideas in the field of physical education. Theoretical and methodological problems of raising children and students. *Collection of scientific works*, 13, 509–517. [in Ukrainian].

Tsybanyuk, O., Moseychuk, Y. (2020). Encyclopedia of Physical Education and Sports in Romania – the bearer of the ideas of physical education and sports. *Physical education, sports and health culture in modern society*, 1 (49), 44–49. [in Ukrainian].

UNESCO-NWCPEA: world-widesurvey of school physical education; final report. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/265250705>

UNESCO-NWCPEA: World-wide Survey of School Physical Education – Final Report, 2013, 114–115.

UNESCO Seminar on Quality of Physical Education and Sport, final report. Porto Novo (Republic of Benin, 16–19, May, 2005). Retrieved from [unesdoc.unesco.org/images/.../140825e.pdf](https://unesdoc.unesco.org/images/0000/0014/140825e.pdf)

Стаття надійшла 2.06.2022 р.

